Бары дойдулар пролетарийдара, хомбоҕун!

САҤА ОЛОХ

Хаһыат 1931 сыл алтыннан 15 күнүттэн тахсар

ССКП Чурапчытаабы райкомун уонна народнай депутаттар оройуоннааҕы Советтарын органа

№ 61 (6353) 1986 сыл. Ыам ыйын 22 күнэ чаппиэр

Сыаната 3 харчы.

Кыстыктан — сайылыкка

Сүөһүнү мэччирэҥнэ таһааран үүтү-аһы үөскэтэр ким чугаһаата. Аны аҕыйах хонутуттан фермалар сайылыктарга көһүөхтэрэ. Бу кэм биһиэхэ барыбытыгар ордук күүтүүлэах. Күөх сирэмнэ күүһүнэн барыгыт гүмэх, улуминээн улаатыахха эрэ үүтү уонна эти соҕотоҕоҕолоох сылаабы сорунтар толоруллуохтара.

Оройуон совхозтара кыстыгы олбох сутуктаах тумуктэнэ эрааллар. Сыл аастыт түөрт ыйыгар 295 тонна үүт ситэ туттарыллыбата. Ыччат сүөһүнү төлөөтүү кыстыктааҕы кэрбиилэрин үгүс отделениелэрга ылбатылар. Кыстыгы тумуктүүр кэмнэ сүөһү кэмьүөнэ өлүүтэ элбэхтэ. Аҥардас ыам ыйын икки бастакы декадаларыгар 94 сүөһү, оҥ ыйыгар 44 ыырэй, түөкэтэ суох туораата. Ордук элбэх сүтүк Болугурга, Чакыргы, Хонтоҕоҕо уонна Одьулуунҥа таһаарылыыта. Ити барыта пятилетка бастакы сылыгар бэлэмнэнэ сылаанньалары толоруута күүчүмэҥдэри үөскэтэ.

Күөх сирэмнэ хас биирдии ферма коллектива, хас биирдии сүөсүһүт хаҥаастыытаҕар да тэрийиллиэхтин, урдунтэн урдук сорунтары туруорунан үлэлиҥэ эрэйиллэр. Мэччирэҥ түөрт ыйыгар оройуон урдуҕэр фуражнай ыаахтан 900 килограмм үрүм илгэ ылылыахтаах, соҕотоҕоолоох үүт 70 бырыһыныттан итэҕйэ суоҕа бастакы сурдаҕынан туттарыллыахтаах. Итиэннэ сэргэ суҕан сүөһү орто эбиллиитэн 1 центнергэ тиэрдэр, биир ыырэйтэн ортотунан 90 килограмм приплод ылар сорук турар.

Фермаҕа кыһыҥнары уонна саасны ыйдарга от саҕаана сытыгыстуу аттарыллыбакка уонна рациону эбэй аҥылыгынан байытыы кыаллыбакка, сорох отделениелар хара хаҥсыары сүрүн аҥылыгтара бүтэн көрүстүлэр. Ол үүт ыамыгар, сүөһү турутар улахан охсуулаах буолла. Соҕотоҕоҥа сылаабы графигын ыраатыннан толорбоппо ийэр Эрилик Эристиин аатынан уонна «Чурапчы» совхозтарга бу күннэргэ ыам ааттаа ыыстаата. Оттон «Мутудай» совхозка аҥылык тэтимнэ биричиинэ оногостон ыаабыт күүгэ ыыстэ ыаһыгга киирэн эрэллэр. Итиннэ барыы дьаһалларынан боппуохха.

Совхозтарга барыларыгар сайылыктары оройуоннаабыт эрдэттэн саҕалаабыттылар. Дьон олорор дьиэлэрэ, титиэктэр фермаларыгар көбөргэ бэлэмнэрэ суох. Өрөкүөнгэ, кыстык хотоноруттан титиэктэрэ ыраабы ыыр, эбии аҥылыгы бэлэмнии тэриллэри көбөрөн тиэҥнэ дьону туруора охсуохха. Ыллырыыр мэччирэҥнэ ыраахха эбии аҥылыгы сытыгын эрдэттэн тэрийбэтэхтэн албэх бородуукуһа ситэ ылылыыбатаҕа. Комбинорну ордорыммут хаһаайыстыбаларга манныгы сайылыкка көбөрөөт көмөнньөрбөҥ толору составынан бэлэмнэбитинан барар курдук дьаһанныахха. Онуоха, котеллары боростуой чаанныгынан солбуйан эрдэхэ сөп.

Котеллары таҥыынан, ыыр аппараттары, үүт сойутар тэриллэри үлэҕэ бэлэмнэһиннэн биирдиилээн дьон буолбакка, аҕа биригэдэлэр дьаһалталаннара ордук кыайылаах. Холобур, Эрилик Эристиин аатынан совхозка итинник үлэлэри сантехниктар аҕал биригэдэлэригэр сүктэрэр үчүгэй үгэс баар. Бу күннэргэ совхоз ахсын итинник идэлээх дьону сүүмэрдиэн коллективтарда тэрийтэлиэхтээх уонна кинилэри кадьүүстээхтик туһаныахха.

Үүту госудаарствоҕа туттарыыта ханнык да сүтүк тахсыбатын курдук эрдэттэн корунуохха. Совхозтар уонна эт-үүт комбината бу боппуруоска чопчу сылаах-сорунтаах үлэлиилэрин ирдиэххэ. Оройуоннаабы агропромышленнай холбоҕун маны кытаанах хонтуруолта ылыахтаах.

Ураты болдьоҥҥо ыырой сайылыктарын бэлэмнэйиигэ ууруохха. Маннык былааннаммыт дьаһаллары толоруута биэрэ күүх үүтү кастеризациилыыр тэриллэри бэлэмнэйиини умнуута хаалларыллыа суохтаах.

Маннык фермалары, субан сүөһүнү уотар эмнолары бастайаанньа рабочай кадрдарынан хаччыйыыны уталыппакка быһаарыахха наада. Фермалар старшайдарынан, бостууктарынан опыттаах дьону, коммунистары, комсомолецтары, производство бастыҥнарын сүүмэрдиэххэ.

Мэччирэҥ ото көбүүрүттэн корон ыанныгы сайылыкка көбөрүү бэс ыйын бастакы күннэриттэн саҕаламыахтаах. Кыстыктан сайылыкка тэрийиллэхтин тахсыы, мэччирэҥ ыйдарыгар үүтү-аҥы албэтин партийнай, профсоюзнай уонна комсомольскай тэриллэри субу күннэрдээҕи тэрийэр үлэлэриттэн быһаччы тутуллуктаах. Туох хаһыаҥ иннинэ, идеологическай хаччыйыыны күүһүрдүөххэ, хас биирдии сүөсүһүт, коллектив сайылыгы сөҕүнэ чопчу эбиэтэлистибэ ыллыарын ситиһиэхха итиннэ онуо толоруута социалистическай куоталаһыыны иннигиттэн тэнитиэххэ.

□ Түргэтэтии пятилеткатын бастакы сайына □

СИР АХСЫН ҮЛЭҔЭ — САҤАЛЫЫ ТЭРЭЭҺИНИ!

Оройуон бааныналарыгар

«Мыҥдаҕаайы» совхоз Болугурдаабы отделениетыгар Григорий Константинович Гермогенов салаайыр авенота быйыл, эмиэ урукку сылларга курдук, совхоз администрациятын кытта биригэдиэнэн бэдэрээт коллективнай дуогабарын түөрэрэн үлэлиир. Бурдуту үүнэрээччилэр көрүүлэриигэр хараайыларыгар барыта 314 гектардаах баанына бэриллибитэ. Итиэннэ 185 гектарыгар сүөһү аҥылыгар аналлаах культуралар ыыллыахтара.

Кинилэр бу күннэргэ сири таҥастаабын ыыммыт иннинэ былааннаммыт дьаһаллары барытын толордулар. Иллэрээ кунтэн ыла бааныналарыгар селлкалары хаамтаран эрэллэр. Сиэмэни түөрэри Мас Сардаана диэн 42 гектардаах баанынаттан саҕаланна. Бэҕэһээ итиэннэ турутунан ыйыы 60-са гектарга ыытылынна. Бэҕэһээ эбии өссө икки агрегат тарыста. Онон биллиэн баанынаҕа икки смеманан 5 агрегат тиэтэччэ үлэлиир.

В. ПЛАТОНОВА.

x x x

Совхозтарга саасны хонуу үлэлэрэ үгэнэн ыытыллаллар. Бэҕэһээки турутунан оройуон үрдүнэн сиэн сайылыкка 5222 гектарга тиэрдилиннэ. Онон ити үлэ бүгүн-сарсын үмүрүйэр ыыхтанна. Хонуу үлэлэрин бастакынан саҕалаабыт Карл Маркс аатынан совхоз механизатордара сиэн сайылыктан бүтэриннэр сири таҥастаабын ыыммыт иннинэ көрүллүбүт дьаһаллары толоруута киирдилэр. Кинилэр холобурдарын субуруускайдар батыстылар. «Мыҥдаҕаайы» совхозка киэнэн түөрэнэн саҕаламыттылар.

Ол эрдэҕэ Эрилик Эристиин аатынан уонна «Мутудай» совхозтарга үлэ тэтимэ бытаан.

«СО» корр.

Сиэмэни түөрэриэх иннинэ

Быйыл «Чурапчы» совхоз И. Д. Трофимов салаатчылаах авенотун үлэлиттэрэ Ньидьыгыгэ тутулаубут аналлаах дьиэҕэ олохсуйаннар улаханнык абыраныллар. Культуральай отуу таҥыгар «Ыҥыыны — ылгас болдьоохо, урдук хаачыстыбалаахтык!» диэн ыйыл тэҥэтэ сурулаубут плакат, ыырдыыда, хохтоох үлэрэ ыҥырар курдук, саасҥы тыалга тэлиэбиллиир. Маннык механизаторлар олорор усулуобуйаларын туоларыттар.

Хонуу үлэтэрэ даҕаны оннэ дьүөрэлэхтик, нохтоохтун ыытыллаллар. Биһиги сылдьарбытыгар агрегаттары күнүскү оттуттуһэрэрэ баламмыт дьаһаллары толороллор. Холобур, эдэр механизатордар Иван Говоров уонна Семен Аммосов «Беларусь» тракторларынан культивацияҕа сылдьаллар, Киниилэр бу үлэни Мурун Тымпыйа баанынаттан саҕалаан хайыыйа 200 гектарга ыыталлар. Оттон опыттаах механизатор М. М. Макаров Иван Трофимовы ыытта бараналыыллар.

П. ОКОНЕШНИКОВ.

Сиэмэни: С. Аммосов уонна И. Говоров (үөһэ хаҥастан); опыттаах механизатор М. М. Макаров; агрегаттар—баанынаҕа.

БУТТҮММУТ ЫТЫК ИЭСПИТ

ССКП Киин Комитетын Генеральнай секретара М. С. Горбачев советскай телевидениеҕэ онгорбут этиитин биһиги, оройуон кинофикатордара, улахан испэнньэнан, ыкан тутуулаах иннитиннибит. Сиргэ баар Эйэни хорутурдуута биһиги Иҥэ дьаһалбут онгорбут саҥа эйэлэх көрүлэҥнэрин ис сурахнититтэн ойуулбут.

Бэҕэһээ «Маарыкчаан» кинотеатрга буолбут митингэ хоруйбут дьон барыларын саҥаалара итиннэҕэ түмүллүннэ. Митиҥи ылгас киэрин тылынан киносеть директора А. А. Сивцев аста уонна тылы ССКП райкомун пропагандаҕа уонна агитациҕа отделын собиэдиэстэйэ А. С. Шипигиҥэ, баардар Алексей Спиридонович дойдута буола турар быыһыны-майгыны билиҥнэрдэ, советскай дьон бүттүммут кэдэҥнэрэ буолбут Чернобыллаабы АЭС-ҕа тахсыбыт саҕаллаҥыыны туоратыы, онно падхоҥнаах түөспиттэргэ комоҕу оногуу хаамыытын туһунан сиһилии кэпсэтэ.

—Чернобылга тахсыбыт хоромньуну чолугар түөрэри, алдьархайга түбэспиттэргэ комолоҕүү түөрэрэ үлэлэтээччилэр хайыы-үйэ эбиэттин охсон баанынаҕа барбыттар этэ. Трофимовтаах, бастаны күннэрэ иккэ смеманан тиэтэччэ үлэлээннэр, сиик саҥарыыгын курдук быалдьаһыыттаах үлэни кэмнэр бүтэрдилэр. Билигин сыыс от сиэбэн түөрэр, баанынаны сиэмэни түһэриэх иннинэ былыр «Чурапчы» совхоз И. Д. Трофимов салаатчылаах авенотун үлэлиттэрэ Ньидьыгыгэ тутулаубут аналлаах дьиэҕэ олохсуйаннар улаханнык абыраныллар. Культуральай отуу таҥыгар «Ыҥыыны — ылгас болдьоохо, урдук хаачыстыбалаахтык!» диэн ыйыл тэҥэтэ сурулаубут плакат, ыырдыыда, хохтоох үлэрэ ыҥырар курдук, саасҥы тыалга тэлиэбиллиир. Маннык механизаторлар олорор усулуобуйаларын туоларыттар.

Хонуу үлэтэрэ даҕаны оннэ дьүөрэлэхтик, нохтоохтун ыытыллаллар. Биһиги сылдьарбытыгар агрегаттары күнүскү оттуттуһэрэрэ баламмыт дьаһаллары толороллор. Холобур, эдэр механизатордар Иван Говоров уонна Семен Аммосов «Беларусь» трактордарынан культивацияҕа сылдьаллар, Киниилэр бу үлэни Мурун Тымпыйа баанынаттан саҕалаан хайыыйа 200 гектарга ыытыллар. Оттон опыттаах механизатор М. М. Макаров Иван Трофимовы ыытта бараналыыллар.

П. ОКОНЕШНИКОВ.

Сиэмэни: С. Аммосов уонна И. Говоров (үөһэ хаҥастан); опыттаах механизатор М. М. Макаров; агрегаттар—баанынаҕа.

МИАСС (Челябинскай уобалас). Арҕаа Сибирь небин туһаҕа таһаарса сылдьар водителлэр үлэлэрин Миасс автомобильы огороччулара чапчэтиллэр. Киниилэр Тюмень хоту өттүгэр табыгастаахтарын көрдербүт «Урал» таһаҕас таһар автомашиналар сүрүн узеллэрин киинэн оремуоннэһиини саҕалаатылар. Автозавод аналлаах этэстэһэр пуунатэриллибит сиргэр Сургуунка туһаттан тахсыбыт узеллары солбуйарга араас механизмнар ыытыллыыллар.

ГАТЧИНА (Ленинградскай уобалас). «Северный» оремуоннуур завод саҥа автоматическай линиялардыгар оногуулуулара баһыламмыт узеллар уонна агрегаттар эрэллэх буоллулар. Маннан Ленинградскай уонна Россия Хара буора суох эйэтин атын уобаластарыгар улахан ыаматалаах двигателлэр бастакы партиялара этаарылыыта. Завод быыл ити эмиэ хаһаайыстыбаларыгар балтараа тыҥыыны саҥардыллыбыт тракторлары, сэтэ агар тыҥыыны двигателлэри, тыа хаһаайыстыбатын массыыналарын араас узеллэрин уонна деталларын этаарыыта.

ЕЛГАВА (Латвийскай ССР). Елгавадаабы локомотивнай депо машинистара хас сырыыларын ахсын умнуулары кэмчилиэллэр. Киниилэр бэлэрии биир идэлээхтэрэ А. Лазарев ыытан онгорбут аналлаах ойдобуннъүгүн илдьэ сылдьаллар. Онно суох уратылара, тутуҥуллуохтаах скорость ыыллаллар.

(ССТА).

Политическай уонна экономическай үөрэх дьылын түмүктүүр занятиелар

УҺАРААБАТ ЭРЧИМИНЭН

«Дьон ньиҥтэ» диэн этии үрдүк сыанабыл бэлиэтэ.

Егор Семенович Дьячковскай итинник сыанабылы ылбыт дьоннортан биирдэстэриниэн буолар. Кини үлэһит буолуоҕуттан мэлдьи дьону кытта, кинилэри общественнай ойго-санаҕа иитиигэ үлэлээн кэллэ. Аҕаар балаҕан, кулуун сэбиэдиссэйдэрэ, сельскэй Культура дьиэтин директора, сельскэй Совет исполкомун председателэ. Кини үлэтин суоллара—итиннин. Саха АССР Культуратын түгэлээх үлэһитэ, үһүн ыраахтаах маҥнайгы сүҥүөх партийнай тэрилтэ секретарынан үлэлээбитэ.

Егор Семенович өссө 1950 сылларахха, оччолорго комсомольскай начальнай политкружокка, пропагандаһынан анаммыта. Итиннэ калин 32 сыл устата пропагандистаата.

Былыр Болутур өтделиниэгэй коммунистара үөрэнэр политическай оскуолаларын салайда. ССКП XXVII съеһин матырыйаалларын хара маҥнайгыттан бэйэтэ дириҥник үөрэтэн истэччилэртэ тиийэр тына үөрэттэ. Программа быһыытынан политүөрэх сылын толору ситистэ. Итини түмүктүүр занятиеҕа истэччилэр эпиэтэрэттэн да көрүөхтэ сөп.

Кини партия ыытар дьаһаллара ситиһиилээхтик олохтоох киниилэригэр кууһун, дьоҕурун барытын уурар. Сайыныгы камнэ отчут бэрдэ. Биллиҥнэ диэри илиниэн охсоччу бастыта. Былыр саас Г. А. Михайловтуун сылгыһыттар олорор дьиэлэрин туга сылдьаллар. Кырдьаҕас коммунист итэҕэстэри туоратыыга мэлдьитин сүбэ-ама оногорор. Тоҕо да пенсияҕа тарыстар совхоз, иэйилиэк социальнай-экономическай оттунэн бөҕөргөөһүнүгэр пропагандист, активнай общественник быһыытынан ойуун-санаатынан, үлэтинэн-хамнаһынан мэлдьи көмөлөһөр. Кини олохтоох, үлэҕэ дьоҕура—атыттарга үтүө холобур.

Д. НОКВ.

Комсомольскай олох: иллэҥ кэм

Саҥаны, бастыҥы эрчимнээхтик

Олох сайдыыта, кини көрдөбүлэрэ үлэлиттэр, чуоланан, ыччаттар сыныаланнарын тэриллиэ саҥатын саҥа, ордук кэдьүүстээх, дьокуускай тиэйиитиэ формаларын көрдөөһүнү, олохтоох кылгыннын эрдэйэр.

ЫБСЛКС райкома, оройуоннааҕы комсомольскай комитеттар итиннивэ кыраҕа суох болҕомтолорун уураллар. Үлэ соҕун формалара сир ахсын баалларын. Холобур, Хайахсыыҥа эдэрдэргэ аналлаах «Юность» кулуун тэриллиэ, Хатыҥыга «Эдэр кэргэннилэр кулуунтара» үлэлиир.

Бир боччумнаах үлэнэн оройуон кинигэр ыччаттарга аналлаах «Айталыы» кафе аҥылыытын аатыгыттан. Кафе иннинэ надаалаах бирдэ үлэлиир. Ыччаттар сөбүлээн сылдьаллар, онон киниэхтэн бу дьаһал надаалэ ахсын ыытыллыытын туһунан толкуйдуохха наада. Маннык кафелар тыа сирдэригэр, быстахтык ыллахха, Дириҥнэ да ыҥыллыахтарын сөп. Ыаллыы Алексеевскай оройуонуна барыы остолобуойдар хиэнэ өттүгэр кафеҕа кубулуталлан үлэлээһиннэрэ олохтоохо.

Ыччаттар ортолоругар арыгыга суох чэгиэн чэбдик олоҥу пропагандалааһыныгар кафелары итэриэ түмэр курдук үлэлэтии бир сүрүн төһүүнэн буолара саарбаҕаламмат. Биэс ый түмүгэ да саҥа биҥэргэтэр. Олунньуттан саҕалаан оройуон киниигэҕи комсомольскай тэрилтэлэр кафеҕа культурнай дьаһалы ыытыыларыгар көрүү-конкурс ыытыллан турар. Эт-үүт комбинатын, райпо, кини балыыһа, орто оскуола комсомолецтара ордук тэрэһиннээхтэрин көрдөрдүлэр. Ыччаттар бэйэлэрэ илиилэригэр ылан ыытар дьаһаллараригар айыныылаахтык сыһыаннаһаллар, инициативалаахтар. Кинилэр ыҥырыыларынан «Айталыга» Сылаанаҥы, Дириҥнэҕи вокальнай-инструментальнай ансамбллар ааттыылар, араас дьыттаатылар, тематическай конкурстар, биэчэрдэр ыытылыннылар.

Кафе үлэлиир миэстэтэ—кини остолобуой, бир бириҥ табыгастаах, бир бириҥ мэҕэ 70-га тиийэ киһини хааччыйар ыыахтаах.

Кафены үлэлэтиигэ ыарахаттар баалларын эпиэт буолуохха табыллыбат. Басҥакытынан, кафе техническэй хааччыллыыта билиҥэни көрдөбүлэ эпиэттэбэт. Наадалаах аппаратураны, өгнөөх музыканы булар туһунан ЫБСЛКС райкома райпо бырабыыланнаатын салалтатын кытта хас да төгүллэн кэпсэтиһэ сыыстта да, күн бүгүнүгэр диэри кураанах эрэннэриилэри эрэ истэр. Дьиҥэр, райпо үбүн көрөө эбитэ буоллар, комсомолецтар бэйэлэрэ ким тэриллэри булуох, таҥан үлэлэтиэх этиилэр. «Остолобуойу тэпсэҕит, аппаратуралары эмиэ алдьатыаххыт. Эйиги аһаабыныыттан ким эрэ үп букатын ыара» диэччилэр эмиэ баалар. Итиннэ сабаҕалаатахха, бу кафены үлэлэтиини эйэлээбит буолуу, кураанах эрэннэриилэриниэн уоскута сатаабын биричиинэтэ итиниэхэ—кафе үлэлээһиннэ үп киириитэ кыратыгар—сыстар. Оттон барыны барыы кэпсиэйкэнэн эрэ кэмнэр буоллахпытына, каһан, тугу тэриэбит?

Иккиҥнэн, кафе аһыы арааһа букатын аҕыйах. Сырыы ахсын бир көрүүнэх бүлүүдэлэр астаналлар. Коктейль, утах көрүүгэ алботиллэн наада. Кыратыттан ылан эттэххэ, үчүгэй аҕай шоколад да кэмчи.

Райпотребобщество салалтата «Айталыы» кафены үлэлэтиини барыы өтүүнэ ойуурүн, боппуруоһу утаҥыппакка быаарарын эрэйэбит.

Ыччат сыныаланнарын тэриллиэгэ оройуоннааҕы Культура дьиэтэ өнөруохтаах аҕыйаҕа суох. Күн бүгүн ол кыалла илик. Быстахтык ылан эттэххэ, республикатааҕы көрүүгэ тиийэ ситиһиилээхтик кыттыбыт «Тебык» дискотека бөлөхтүн кыаҕын ситэ туһанан үлэлэбэтэ, аҥардас көрдөрүүлэх дьаһаллараннан мунурданна. Народнай театр үлэтигэр эдэрдэри тардыы эмиэ ситэтэ суох. Ол, биһиги санаабытыгар, театр репертуарыгар ыччаттарга аналлаах, юнилэр быһаччы кыттыыларынан туруоруллар айымньылар аҕыйахтарыттан түгүлүктээх. Эдэрдэргэ аналлаах түмсүүлэри, кулуунтары тэриллиэ туһунан толкуйдуохха. Бу дьаһалга эйгэ-эйгэ, дьоҕурдаахтары комолоһуннарыахха, юнилэр ыаахтара сатабыллаахтык туһаныахха.

Чараг кулуубун үлэтин сэргэхситин туһунан боччумнаах кэпсэтии наадата тиэрэтэ. Бу кулуун бэйэтин аналын ырааҕынан ситэ толорбокко үлэлээн кэллэ. Маныаха бир сүбэни булуохха, кулуубу кэдьүүстээхтик туһаныы суолларын тобулуохха.

Аспыт өттүгэр ыччат сыныаланнарын тэриллиэ сайыныгы өттүгэр умнуута хаалара. Бу ордук оройуон киниигэр сыныанаах. Спортивнай площадкалары, стадиону кэдьүүстээхтик туһаныыны биллиҥиттэн быланныахха.

Сыныаланнары тэриллиэ формата элбэх. Онуу айымньылаахтык туһанарга комсомольскай комитеттар, ыччаттар бэйэлэриэн инициативалара, эрчимнээх эрэйиллэр.

О. ДОРОФЕЕВ,
ЫБСЛКС райкомун инструктора.

Инникитин учуоттуохха

Дьиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба производственнай управленнетынааҕы экономическай үөрэҕирии оскуолатын пропагандаһынан Ф. А. Макарова үлэлиир. Оскуола 18 истэччилээх. Сыл устата 12 занятие ыытылынна.

Түмүктүүр занятие ыам ыйын 19 күнүгэр ССКП XXVII съеһин историческай суолтатыгар аналлаах. Истэччилэр занятиеҕа бэлэмнээн кэлэн активнай дьыл ыытыннылар.

Занятие үчүгэй методическай бэлэмнээхтик үрдүк идэйэй таһымнаах ыытылынна. Истэччилэр, сүрүннэрэ, сиппеөх биллиини ылбыттар, бэриллибит литератураны дьаныһан үөрэппиттэр уонна конспектаммыттар.

Экономическай оскуола уопсайынан, быйылгы үөрэх дьылыгар толору үлэлээтэ эрэдэ сорох программалаах матырыйаалларга ситэ үөрэтиллибэкка хаалыылара улахан көтүүнэн буолар. Бу кэлэр үөрэх дьылыгар учуоттаара эрэйиллэр.

Үлэһиттэр экономическай билиилэрин үрдэтии, коллектив уопсай үлэтин туһунан билиилэр сабыдыалы оногороо саарбаҕа суох. Дьэ ол иһин экономическай үөрэҕирии кизэнник тэрийии, хас биирдии истэччи занятиеларга ыччаллыахтык бэлэмнээн программалаах матырыйааллары ситиһии—салайааччы уонна пропагандист сүрүн сорудаҕа.

А. ГУЛЯЕВ.

ССРС НХСБ-тын экспозициятыгар

МОСКВА, ССРС Норуотун хаһаайыстыбатын ситиһиилэрин Бүтүн Союзтаабы быыстапыатыгар «Тыа сирин түүлэ» павильон үлэлиир. Павильоҥҥа эт уонна үүт аныгы фабрикаларын, үһаайбалыы типтээх дьиэлэрин, Культура дьиэлэрин, эмиэ тэрилтэлэрин макеттарын билиэхтэх сөп.

Якутскайдаабы кетер фабрикатын уларыгар түүлүү уонна кэҥэтии быыстапыатыгар экспозицияҕа киллэрилэр. Фабрика кыаллыбат түөрт, тогул ыаҕытата түөрт, конструкциялаах. Конструкция тымныы, хаар уонна тыал ноҕоруускатын улуйарга суоттанан оногуллубут.

«Кыым» хаһыаттан.

Сибээс оройуоннааҕы үлэлэн актовай саалатыгар киирдэххэ, фотостендэлэр сэргэ комсомольскай мунньах кийи болҕомтотун тардаллар. Оно комитет саастабын, үлэ былаанын тэҥэ бэйэ биллиини үрдэтиигэ хаһыаттар, сурунаалдар ыдаммыттар.

Бу саалаҕа мунньахтар, политзанятиелар, сыныаланнар биэчэрдэрэ ыытыллаллар. Быйыл манна ССКП нс-тас политикатын тирэҕэн турар проблемаларын үөрэтэр комсомольскай оскуола үлэлээтэ. Оскуоланы ЫБСЛКС райкомун секретара Екатерина Постникова салайар. 26 истэччилээх. Сыл устата 18 занятие ыытыллан, программалаах матырыйаал толору үөрэтиллэн оскуола үлэтин ситиһиилээхтик түмүктээтэ. Занятиеларга телефонистскалар Надежда Степанова, Альбина Устинова, почтальонка Ина Карпова ордук активнайдык кыттыннылар. Истэччилэр барыы ССКП XXVII съеһин матырыйаалларыгар толору конспектаахтар.

Снимокка: (хаҥастан) Альбина Устинова уонна пропагандист Екатерина Постникова.

Оскуола реформата: Е. Слепцова суругун дьүүллэһиэллэр

ОҺОН КИНИГЭ ААҒАР ДУО?

Оҕо китиитин курдук барыбытын таарыйар, иннини кэскилбитин туоруур дьоҕуннаах боппуруоска хаһыатынан кэпсэтии тэриллибитэ кэрэхсэбиллээх.

Киһини личность быһыытынан интигэ, ким сайдыытыгар, чочуллуутугар улахан оруолу книга ылар. Маныаха И. К. Крупская этиитин саналаах тоҕоостоох: «Ким оҕо сааһын өйдүүр, ол книгэ оҕоҕо хайдахтаах курдук оруолу оонньуур ыаахтааҕын билэр. Саамай үчүгэй оскуолаттан даҕаны оҕоҕо наада буолар барыы билиини биэриэ диэн эрэйиэххэ сатаммат. Оҕо оскуолаҕа ылар билиитин аҕаан кэҥэтиах туоруоох». Бу этии бүгүн даҕаны бэйэтин суолтатын сүтэрбэт. Ким книгэни сатаан аҕа үөрэхэ-мит үйэтин тухары эрэлгэх доҕордоор, үтүө суобаластаах. Оттон книгэни сатаан аҕаа үөрэтиэхтээхпит. Түбэлиэх литератураны аҕыы туһата кыра. Оҕо туугу аҕыяхтааҕын чочу салайан биэрии, киниэхэ сиэрдээх литератураны үөскэтии олус наадалаах. Эрдэттэн утумнаахтык ааҕыт оҕо книгэттэн эйэҕэс туһанар, книгэ кини сайдыытыгар, билиитин-көрүүтүн кэҥэтиитигэр дьиҥ чахчы улахан сабыдыалы оногорор.

Книгэни ааҕыыга оҕо үөрэнэр. Дьиэ-кэргэнигэ үксүгэр тереппүттэриттэн аҕыыга литератураны баар буоллаҕына, оҕо эмиэ оннуо тартарар, книгэни ыытыы, ааҕа үөрэнэр. Аҕыйахтык ааҕар оҕо проблемата суох буолбатах. Ол сүрүн төрүөтэ дьиэ-кэргэнигэ сытар. Быстахтан ыллахха, оҕо музыкаҕа дьоҕурдаах буоллаҕына, киниэхэ баян, пианино атыылаһан биэрэбит, музыкальнай оскуолаҕа сылдьарын хаччыйабыт. Оттон уус-уран литератураны сөбүлүүр оҕоҕо тоҕо эрэ болҕомтобутун уурбаппыт—«сатаан ааҕар буоллаҕына, бэйэтэ аа-ҕан барыа буоллаҕа» диэн сыыһа өйдөбүлүнэн салайтарабыт.

Телевизор биһиги олохпутугар улаханнык өтон киирдэ. Сабыдыала улаатта. Ол эрээри кинини сатаан туһамматахха, төттөру өгөгө оногуон эмиэ сөп. Оҕо күнү-күннүгэр телевизор көрөр буоллаҕына, сорох тереппүт үөрэр: «оҕом билиитэ кэҥиир, уллаа сылдьара аҕыйыыр». Оттон кини күнү-күннүгэр күөх эйгэ киниэгэр олоруу кини дорообуйатыгар, психологиятыгар охсуулааҕын саная көрбэт. Телевизорта убаммыт оҕо иннигэни, хаһыаты аҕыан, үөрэнэн сүрэҕэлдьиир буолар, интериэһэ намтыр. Норуот тылыгаах тылынан суруллубут айымньылары ханнык да телевизор солбуйар ньаҕа суох. Книгэни ааҕар-тан тэйбит оҕо тоҕоостоох эйгэҕи сүтэрэрин тереппүт билиэх, онуу таһаартарыа суох кэрэгиэх.

Маныаха тереппүт оҕо библиотекаларын кытта ыыса сибээһи тутуһары наада. Библиотекаларга оҕолорго аналлаах формуляр толоруллар. Оннооҕор иллэҥ кэмитэр тутуная дьарыктанара, интериэһэ, ханнык предмети сөбүлүүрэ, туугу наҕара барыта суруллар. Тереппүт маны барытын билэрэ, кини оҕото книгэни аҕыыстын салайыытыгар кемелээх эрэ буолуон сөп. Сорохтор «оҕобут библиотекаҕа сылдьар солото суох, сөп буолар книгэ бэйэбитигэр да баар» диэччилэр. Оттон, оҕо сааһыгар сөп түбэһэр литература туһунан бу дьон букатын да билбэт буолаччылар. Итиннин сыһыан билбэттэн тахсар. Онуу хас биирдии тереппүт ейдүүрэ уолдьаста.

Тиһэҕэр, книгэҕэ сыһыан туһунан. Оҕону книгэҕэ харыстабыллаахтык сыһыаннаһарга үөрэтиигэ библиотекаҕа анал уруоктар бириллэллэр. Ол туолуутун тереппүт дьиэҕэ эмиэ хонтуруоллуура наада. Оҕо книгэҕэ ыра эрдэҕиттэн харыстабыллаахтык сыһыаннаһарын ирдиэххэ, онуоха үөрэтиэххэ.

Манна даҕатан бэйэбит үлэлиир усулуобуйабытыгар ылгастык тохтуохпун баҕарабын. Оҕо библиотеката «Маарыкчаан» кинотеатр мунньугар кыбыллан үлэлиир. Тыас-уус курдаттыы ньиллэ турар, кыһыҥны оттуттар улаханнык тымныыр, кыараҕас буолан улэлиигэ, ааҕар саалаҕа оҕолор дьарыктаналларыгар усулуобуйа суох. Оройуон салалтата оскуола реформатын олохтоохо кыллэриниэн сибээстээн оҕо оройуоннааҕы библиотекатын үлэлиир усулуобуйатын туһаайан дьаһалы ылыахтаах эрэ-набит.

К. МАКАРОВА,
оҕо библиотекатын старшай библиотекаря.

Бэдэрээт — хаһаайыннааһын оскуолата

Түмүгүн таба сыаналыахха

Республика совхозтарын ис хаһаайыстыбаннан ахсаанна киллэриллибит бастыҥ производственнай коллективтэра үлэ тэрээһинин туһунан уонна огорууруоттуун үрдэтии, бородууксуйа хаачыстыбатын туһунан, себестоимоһын намтатыы дьоһуннаах ньыматынан биригээдэнэн бэдэрээт буоларын итэҕэтиилээхтик дакаастаатылар. Бу прогрессивнай форма хонуу үлэлэрин араас көрүҥнэригэр улам кэҥиник сыллыы-сыллыы, кэдьүүһэ улаатан иҥэр. «Мыҥдаҕаайы» совхозка администрацияны кытта бэдэрээт коллективнай дуогабарын түһэрсэн үлэлэбит оттуур, сиилэни соҕотуоҥкалыыр, бурдугу үүнэрэр уонна оҕуруот астарын көрөр-харайар звеноолар уон биирис пятилетка кэнниги сылларыгар куһаҕана суох түмүктэри ситиспиттэрэ. Итии холобур дьоҥҥо үлэ бүтэһиктээх түмүтэр ситэриэн үөскэтэххэ, совхоз аһыгар ис хаһаайыстыбаннай сыһыаннаһыылары олохтоон звеноолар оруолларын үрдэттэххэ, элбэх кэдьүүһү ылыахха сөбүн көрдөрөр. Итини таһынан, саамай кылаабынайа, бэдэрээт сиргэ-уоҥка дьиҥнээх хаһаайыныы сыһыаны олохтуурга, үлэйит киниэхэ сыһыарыллыбыт сири харыстыы, арангаччылыы үөрэнэригэр көмөлөөр.

Бэдэрээти хонуу үлэлэригэр олохтоохун бэйэтэ туспа уустуктардаах. Бородууксуйа үлэ түмүгүн быһыытынан тута көстөн испэтинэн, уопсай түмүк хомуур эрэ кэнниттэн таһаарылларынан уратылаах. Маннык балаһыанньаҕа бородууксуйа иһин төлөбүрү олохтоохун элбэх аҕыйынан суоттааһыны эрэйэр. Совхозка төлөбүр систематын баһылаатыбыт диэн этэрбит, биллэн турар, өссө да эрдэ. Маннык быһаарыллыбакка турар түгэннэр олус элбэхтэр.

Совхозка хонуу үлэлэригэр биригээдэнэн бэдэрээти олохтоохутта бастаны холонуулар 1983 сылааахха саҕаламмыттара. Ол сайын 2 сиилэстиир, 2 бурдугу үүнэрэр звеноолар ис хаһаайыстыбаннай ахсаанна аан бастаан киллэриллибиттэрэ. Эбиилэ сайыныгар совхоз администрациятын кытта коллективнай дуогабары хонуу үлэлэринэн дьарыктанар 6 звенону таһынан оттуур 7 звено түһэрсибиттэрэ. Оттон былырыын барыта 10 коллективтан бэдэрээттэһэн үлэлэбит.

Бэдэрээти олохтоохуҥа хайдах оҥоһулларыттан улахан тутулуктаах. Опыт көрдөрөрүнэн, тыа хаһаайыстыбатын производствотыгар төлөбүр диэн түмүгү премиальнай системата ордук табыгастаах. Итини туһаныы бородууксуйа сыл түмүгэр киирэриттэн эбэтэр күн ахсын тутталлыы иҥэриттэн тутулуга суох. Расценка кэмэ-кэмэ сыл устата оҥоһуллуохтаах бородууксуйыттан уонна ити кэмнэ толоруллуохтаах үлэлэр иһин төлөнөр хамнас тарифтаах фондатын 125—150 бырыыбыттан таһаарыллыбыта. Бэдэрээт тарифнай ставкатын сөптөөх разрядтарынан көрөн таба туһаныы улахан суолталаах.

Совхоз туорахтаах культуралары үүнэрэр звенолара бэдэрээккэ киирэхтэриттэн ыла үлэ оҥорумтуотун биллэрдик үрдэтиттэрэ үчүгэй холобур быһыытынан бэлиэтэнэн сөп. Ол түмүгэр совхоз бурдугу үүнэрииге ороҥуонна бастыҥ көрдоруулэри ситиһэр. Холобур, аҕыс ыт үс сылларга ороҥуон үрдүнэн гектартан ортотунан туһаанныыбынан 4,3, 6,2 уонна 7,1 центнер бурдук хомуулубута. Оттон «Мыҥдаҕаайылар» итти сылларга бу көрдөрүүнү туһаанныыбынан 10,7, 10,3 итиэннэ 13,9 центнергэ тиэрдиталээбиттэрэ.

Гектартан ортотунан 7 центнер үүнүүнү ылыы бэдэрээт дуогабарыгар ыуорма быһыытынан олохтоммута үс сыл буолла. Итии питилеткаҥы түмүктүөххэ диэри уларыйбата. Онон сэбэрэтээн бородууксуйа иһин төлөбүр кэмэйэ эмиэ үлэни тэрийиэн бу форматын олохтуохтан ыла халбаҥнаабата. Ол түмүгэр былырыын үһүлүччү үрдүк көрдөрүүнү ситиспит Соловьев отделеннетын бурдугу үүнэрээччилэрэ (звеньевой Николаев Гаврил Данилович) биир центнер бородууксуйа иһин 1 солк. 82 харчы расценканан түмүк аҕыыга бириэмийэни кытта холбоон 14 тыс. солк. тахсаны ылбыттара. Итии курдук сиилэсчиттэр эмиэ дуогабарга бэлиэтэммит кирбиини ырааҕынан аһаранар, сыл түмүгэр эбии аҕыыга уонна бириэмийэлээһиҥҥэ элбэҕи аахсыбыттара.

Звеноолар итинник үрдүк хамнаһы толорбут үлэлэрин быһыытынан ылаллар. Итиннэ киһи монкуһэрэ суох. Бэдэрээт дьоҥу таһаарыылаах үлэҕэ көҥүлүүр күүһэ итиннэ сытта-ҕа диэн. Ол эрээри бородууксуйаны оҥоруута хас да сыллар усталарыгар халбаҥнаабат ыуорма биэргэнэригэр звеноолар дьиҥнээх ыыхтара ситэхото чуолкайдамматтаҕа кэстон турар.

Быйыл коллективнай бэдэрээт дуогабарын оҥоруута сезон устата оҥоһуллуохтаах бородууксуйа ыуорматын быһыытынан үүнүүнү ылыы аҕыс ыт үс сыллаҕы орто көрдөрүүтүн киллэриахтыт. Бу расценканы биллэрдик намтатыаҕа. Дуогабарга сыһыарыллар технологическай карта, урукку курдук уонсай буолбакка, хас биирдии коллективтан дьиҥнээх ыыҥыгар, сиригэр-уотугар сөп түбэһиннэрэн оҥоһуллуоҕа. Итии таһынан төлөбүргэ прогрессивнайдык үрдэн иҥэр расценканы туһанарга уонна прогрессивнайдык үрдэн иҥэр бириэмийэлээһиҥ бэрээдэгин олохтуурга былаанныыбыт. Бу барыта үлэ төлөбүрүн саамай сөптөөх көмөйүнэ ыытан оҥорорго комолоһуоҕа. Маны сакаасыт да, бэдэрээччиттэр да биириэхтэрэ диэн эрэнэбит.

М. ОКОНЕШНИКОВ,
«Мыҥдаҕаайы» совхоз кылаабынай экономиста.

Норуоттар доҕордоһуулара — эн дьылҕабар

Умнуллубат көрсүһүү

С ЭРИНЛЭҢЭР чаһа кэлэйэ кыыттаран арҕаа диэки айаннаан испит. Саалаарын-сэптэрин сүкпүтүнэн сүүрбэттэн тахса хонукка сатыы айаннаан бу бүгүн биир ыракый дэриэбинэҕэ тиийэн халлылар. Сэрии сүрүн күүһэ ойоҕосторуттан аайан абына-табына турар аҕыйах дьиэлэр ордон хаалбыттар. Аҥылыс быраҕаччы обуостара хойутаан, хорчохчой ойуолэрэ таҥты эстэн, старшина саллаатыары ыалларга хоннортуурга быһаарда, баанырбыттары, кырдьаҕас оттуларын дьиэлэргэ ыыллэртиэргэ дьаһайда.

Ручной пулеметун саныгар туора сүлпүт Семен Тарабукин сад иҥигэр саһан турар оппуохалаах ыраммый дьиэҕэ чугаһаан истэҥин, эрэхиэнтэ олбуорга быардыы түһэн турар дьахтар тоҥолуннаккa одуулаһан баран «Земляк!» диэн хаһыытаабытынан Семенгэ утары сүүрэн кэлэн ньиитин сулбу тардан ылан ыытта тутан дорооболоһоот хоннюбун аныыттан хаба тардан дьиэ диэки дьөгдьөрүттэ. Иннигэр-кэннигэр түһэн дэллэритэ быыстаан дьиэҕэ сиэтэн киллэрдэ. Быыстала суох саҥара сылдьан Семен хапсыйбыт рюкзагын үһүла баттаан аан уҥа чаҥчыгар элиттэ, дискэлэрэ сүтэ сылдьар тэҥэс суумкатын сулбу тыынан боруон хаҥас оттугэр лис гына бырахта. Ыраҥкый таҥчаан ыскамыайканы ойутан аҕалан олордо охсон уҥуллубатаҕа хас да хоммут бадараннаах саппынылары турута тыытта. Ол иҥин ардыгар украинскай хаалаҥка ойохтон ухватыыны ыра көҥүйэнэ таһаран туой миискэҕэ миин кута оҕуста, ол атыгар мас луосканы лас гына уурда уонна Семены остуолга ыытырда.

Уйун сылаалаах айаннан пластибит Семен бастаан утаа туту да кыайан ойдөөбөтө: бу туох буолан миҥ пиньбэр бачча айманнаҕай? — диэн муодаргыы саныы олордо. Онтон миин-миньнэс аэтаныгар ылларан аҕыйахта бэспахтаан туралларыгар түбэспитэ. Күрүлгэннэнэн бидилийэ сытан үрдүк үөрүбэҕэ суох хайы туоруурга ыгырдык да уустук. Семен бастаан оролор аттарын холбоон туораппыта. Дьонноро үөрүүлэрэ сүрдээх этэ: туту эрэ элбэх элбэҕи саҥаралларга да киэҕэ ороҥ диэри мучумаан буолла. Сэмэн Оксана кэпсээнин үс гыммыттан биирин да ойдоотор наадалаахтарын биллэ: Улуугаады, Федя сэриилэһэ сылдьарын, Оксаналаах иккиэн ороҥлоохторун, кийин кийиэхэ онгорбут үтүөтэ умнуллубатын...

Үчүгэйдик сыныаланан, ойуо бөҕөнү ылыынан сарсыҥҥы күүгэр саллаат айаҥҥа туруммута, фронт иннини жирбитэ чугаһаан испитэ. Күнүс айаннылларын тохтотон түүнүн эрэ тыаһа суох хаамсар буолбуттарыт.

x x x

Семен Тарабукин дойдутугар этэҥнэ эргиллибитэ. Аҕаҕар ыараханнык баанырыан торуоска да аргыстаннар ханнык да үлэттэн ньиэн-толлон түрбанка хотуулаахтык үлэлээбитэ. Билиҥин бочуоттаах сыныаланнаҥка олорор, биэс оҕото, уларыт буоллулар. Аҕа дойду Улуу сэриитин бастакы степеҥэ орден, «Хорсунун иһин» медаль ньиэ аастыт бойобуой суолун көрөһэллилэр.

Сэрии кыл-көбөр оҥорбут Украинаттан ыраакый дэриэбинэтигэр соҕуччу көрсүһэ түспүт Оксаналаах Федяттан сурук кэлбитин Егор Яковлевич Колесов II ахсыыт сурахтааҕа да, хаһан кэхбитин, хаһан суруйбуттарын кэпсээбитэ биллибэт. Киниилэр аттара, аадырыстара сэрии уот будулаҥнаан сүлпүттэр, ол эрээри быраатты омуктар доҕордоһуулара истиҥ тыына биллиэн да сүрэххэ тыынныах.

П. СПИРИДОНОВ,
сэрии, үлэ ветерана, Революционнай, бойобуой, үлэҕэ албан лат республикатааҕы кулуубун чилаэнэ.

● *Арыгылааһына суох чэбдик олох иһин* ●

КОМИССИЯҔА ОТЧУОТТААТА

Саасҥы ыһыыта ороҥуон совхозтарыгар 13 №-дээх СПТУ тракторист-машинист идэтин ылар бастаны, үһүс курсун үөрэнэччилэрэ биир ыйдаах практикаларын опыттаах механизаторлар саалаларынан бараллар. Киниилэр оно сменцистэринэн үлэлэхэ ДТ-75 уонна МТЗ-82 маарканнаах тракторлары ыытыыга, көрүүгэ-харайыыга үөрэнэллэр.

Карл Маркс аатынан совхозка Н. Л. Тураев салайар звенотугар быйыл эмиэ хас да үөрэнэччи үлэлиир.

— Мин практикабар Николай Лаврентьевичтан элбэхтэ үөрэнэбин. Үөрэхпин бүтэрдэхпинэ, кийин курдук тыа хаһаайыстыбатын туһаах үлэлэрин толорор механизатор буолуом, — диэн кэпсиир Олег Федоров.

Снимокка: практикант Олег Федоров ДТ-75 тракторга.

П. Оконешников фотота.

Райсовет исполкомун арыгылааһыны утары охсуһар комиссията Хонтоҕо сельсовет Совета арыгылааһыны уонна алкоголизмы утары охсуһуута ыытар үлэтин туһунан сельсовет исполкомун председателэ Н. С. Дмитриев отчуотун иҥитта.

«Арыгылааһыны уонна алкоголизмы туоратар дьаһаллар тустарынан» ССКП КК, «Итиритээнин уонна алкоголизмы туоратар, самогону оҥорууну тохтотор дьаһаллар тустарынан» ССРС Министрдэрин Советын уураахтарын итиэннэ «Арыгылааһыны уонна алкоголизмы суох оҥорууну күүһүрдэр туһунан» ССРС Верховнай Советын Президиумун Ыыаҕын олохтоох киллэриҥэ сельсовет исполкома үлэни саҕалаабыт. Исполкомка итиэннэ наһилиэннэй уонсай мунньахтарыгар маныаха туһаанныах боппуруостар дьуоллэһиллиэхтэр. Арыгыны атыылаһыны бэрээдэктээһиҥҥэ хонтуруол биллэрдик күүһүрдүллүбүт. Культура тэриллэрин үлэһиттэрин кэҕулэһиннэриэн арыгыта суох сыбаайбалары тэрийиҥ, торообут кунаанар бэлиэтээһин курдук дьаһаллар олохтоммуттар. Киноплеториидар, уус-уран самодеятельность кыттыылаахтарын күүстэриэн арыгылааһыны утары дьаһаллар ыытыллаллар. Табаарыстыы суут, добровольнай народнай дружина үлэлэрэ сэргэхсийиллибит. Дьиэҕэ-уоккa баран итиннэ-сылаппа таттаран сылайбыт-ньистибитэ таайан олорон эрэ устунан ыхарыйан барда.

Дьиэлээх хаһаайка айаҥа хам буолбакка кэпсии сылдьан оҕоҕун отто оҕуста, онтон ас астааботтаан барда, хоноҕото муннa тыаһаабытыгар эрэ ой ылан бэйэтин мөкүтэ-мөкүтэ балтын ыгыран тахчаагына кэйөрүүлэриттэр саллаат уһукта биэрдэ, туораҥы тыммытын хам баттаан сытыыран кэбистилэр.

Саллаат ньылгас да буоллар ньыгаанахтыы утуйаччы. Семен ньиэ чаһыынан сэргэхсийдэ, суунан-тараанан хоточчу тардыллыбыт остуолга ыгырылынна.

Аҥыы олорон кэпсэтиҥ түмүгэр Семен Оксаналаах Федоны Саха сиригэр 1939 сыллаах саас көрсүбүтүн дьиэ ойдоото. Оччолорго киин таһаҕас таҥыытыгар сылдьара. Улуунаахтан Хара Тиинэ айаннаан иҥэн таас үрэх хапчаанытар эдэрдэн баҕайы уоллаах ньыс хаайтаран Семен оччоттон баччаанга диэри нууччалыы үчүгэйдик билбэт буолан баҥын-атаҕын эрэ ойдүүрэ. Уоллаах ньыс махтаналлара, испир кутан биэрбиттэрэ да Семен ол ас сытыгар да турбат кэҥи этэ. Бастаан аттарын холбоон барбытыгар хомойбуттар эбит, бардаҕа дин саныатахтара дуу...

Федя хаартыскаҕа остуол үрдүнэн истиэнэҕэ ыйаммыт. Оксана балтын уонна иккиэ оҕотун биллиҥиннэртэтэ. Бары ыллыларинан-атахтарынан комолоһуннэрэн кэпсэтэн Оксана Семен аадырыын ылла, кийитигэр хайаан да суруйуох буолла. «Эн сибэтиэй таҥараҕын, эн биэнгинэ тыыннаах онгорбутун, эн олүөх суоҕа» диэ-диэн Оксана кэтэҕиттэн турар дойбуурга туруулубут таҥараҕа суоҕ-суоҕ кириэстэнэр. Сэмэни таҥара морсуоҥун иннигэр сиэтэн аҕалан кириэс охсор, элбэҕи саҥара-саҥара, хараҕыттан уу-хаар бабаһаа уруур-сыллыыр, немецтэри кырыыр-таныйар. Дьэ ити курдук

Семен Тарабукин дойдутугар этэҥнэ эргиллибитэ. Аҕаҕар ыараханнык баанырыан торуоска да аргыстаннар ханнык да үлэттэн ньиэн-толлон түрбанка хотуулаахтык үлэлээбитэ. Билиҥин бочуоттаах сыныаланнаҥка олорор, биэс оҕото, уларыт буоллулар. Аҕа дойду Улуу сэриитин бастакы степеҥэ орден, «Хорсунун иһин» медаль ньиэ аастыт бойобуой суолун көрөһэллилэр.

Сэрии кыл-көбөр оҥорбут Украинаттан ыраакый дэриэбинэтигэр соҕуччу көрсүһэ түспүт Оксаналаах Федяттан сурук кэлбитин Егор Яковлевич Колесов II ахсыыт сурахтааҕа да, хаһан кэхбитин, хаһан суруйбуттарын кэпсээбитэ биллибэт. Киниилэр ааттара, аадырыстара сэрии уот будулаҥнаан сүлпүттэр, ол эрээри быраатты омуктар доҕордоһуулара истиҥ тыына биллиэн да сүрэххэ тыыннаах.

П. СПИРИДОНОВ,
сэрии, үлэ ветерана, Революционнай, бойобуой, үлэҕэ албан лат республикатааҕы кулуубун чилаэнэ.

Чэгиэн-чэбдик буолуу—олохпут нуормата

Доруобуйа күнэ

ГТО нуормата туттарыы маассабай стардыгар Дириҥ бөҕүөлэҥнэн олохтоохторо улаханыттан оҕотуттар тиийэ кэхтэөхтүү тардыстылар. Күрэхтэһэччиларинэн туолбут площадка үрдүнэн спортивнай обществолар былаахтара тэлиминэйэллэр, доруобай, чэгиэн-чэбдик буоларга ыҥырар тылларданан плакаттар кэстиллэр. Советскай Союз Гимна өрөгөйдөөхтүк дуораһыйар, саасны ыраас халлаанга тардыһа күрэхтэһиҥ былаҕа нөтөҥүллэр. Күрэхтэһэччиларын Саха АССР спордун маастара Василий Посельский аҕардэлиир.

Күрэхтэһиҥ саҕаланар. Биэтэннэ бинртэн бинр саҥа аттар аттанан иһэллэр, Саргы Иванова, Сеня Сергеев, Аня Сидорова, Полина Эверстова, Дуня Прокопьева, Сергей Петров, Петя Архипов шиикэтин элбэҕи эрэннэрэр быһыйдар эбит дии санаатыбыт.

—Эдэр быһыйдар ситиниллэригэр ниилэр тренердэрин Саха АССР спордун маастара, оскуола директорын нитэр үлэҕэ солбуйаччы М. Д. Гуляев дьулуурдаах үлэтэ баар. «Бу дэгиттэр дьоҕурдаах эдэр специалист калиэриттэн Дириҥнэ сүүрүүнү таптаччылар ахсаннара биллэ элбэтэ. Эдэр, кэскиллээх быһыйдар үөскэтэн эрэллэрэ биһигиҥ үөрдэр»,—диир Дириҥ оскуолатын үөрэнээччиларыттан аан бастакынан республика чемпионун үрдүк аатын ылбыт Егор Семенович Кириллин.

Улахан дьон күрэхтэһиннэрэ икки бөлөҕүнэн ыытылыннар. Онно бастаны мэнэтэни Октябрьскай (начальник О. П. Попова) уонна «Сардаҥа» (А. М. Шадрина), иккиһи «Северный» (А. Т. Далбаева) уонна «Лесной» (А. А. Сергеева) агитэоналар хамаандалара ыллылар.

500 м кросна совхоз спортивнай инструктора Егор Адамов 16 мүн. 18 сөк. кэлэн бастаата. Иккиһи М. Д. Гуляев ыллы. Кини көрдөрүүтэ—16 мүн. 50 сөк. Бу дистанцияҕа оройуон кинниттэн ыалдьыттарбыт, биллиэннээх стайердар Гаврил Егоров уонна Александр Алексеев старка тахсыбыттара күрэхтэһиҥ ордук тыҥааһыннаах, ынтэрэйэйинэй өгөрдө.

Эдэрдэртэн Семен Сергеев бастаата. Сергей Петров, Петр Архипов курдук саҥа аттар баар буоллулар.

Икки күннээх кэхтөөх күрэхтэһиҥ Культура дьиэтигэр буолбут бөлөҕүнэн түмүктэнэ. Биэчэрин М. Д. Гуляев салайан ыытта. Мустубут дьон спорт ветераннарын: Иван Егорович Захаровы—Саха АССР үтүөлээх тренерин, 100 м, 200 м дистанцияларга оройуон рекордсменын, Егор Дмитриевич Дьячковскайы,—СССР физическэй культураҕа туйгунун, РСФСР норуотун үөрэҕириитин туйгунун, Галина Николаевна Дьячковскаяны—хайыһарга республика хас да төгүллээх чемпионун, Герой Федор Попов биринниҥ иккиҥ күрэхтэһиҥ 1500 м дистанцияҕа үрүҥ көмүс призерун, Евдокия Афанасьевна Тимофееваны — «Урожай» ДСО остуол теннисигэр чемпионун, Анна Николаевна Гуляеваны—«Спартак» ДСО баскетболга уонна волейболга икки төгүллээх чемпионкатын, Василий Федоровичы Посельскайы—РСФСР уонна Саха АССР спордун маастарын, оройуон рекордсменын, Димитрий Дмитриевич Эверстовы—Саха АССР спордун маастарын, Баһылай Манчаары бирааһын иккиҥ күрэхтэһиҥ түөрт төгүллээх призерун, Дальнай Восток уонна Сибирь үс төгүллээх үрүҥ көмүс призерун кэхтөөх ыгыс тыаһынан уруйдаатылар. Ветеран спортсменнар эдэрдэр ыйытыыларыгар эпиэттэстилэр, элбэх субэни-аманы биэрдилэр.

Быйыл Хонтоҕоҕо аан бастаан сүүрүүнү таптаччылар кулуптара тэриллэн үлэлэтэ. Саамай үһүн дистанцияны сүүрбүттэргэ совхоз профкомун ойдөбүнүк медаллара туттарылыннылар. Чемпион диэнтэтин 1015 километры сүүрбүт Галина Николаевна Дьячковская уонна ааттаах Николай Егорович Саввин (1214 км) кэттилэр уонна ону туоһулуур жетоннары ыллылар.

Оройуон спортивнай олоҕун историятыгар аан бастаан ритмическэй гимнастикаҕа күрэхтэһиҥ ыытылынна. Бу саҥа саҕалааһыны көҕүлэччиларинэн Дириҥ орто оскуолатын үөрэнээччиларэ Вика Местникова, Лена Колесова уонна Аня Прокопьева салайаччылаах хамаандалар буоллулар. Кинилэргэ ойдөбүнүнүк сувенирдар туттарылыннылар.

Д. ЭВЕРСТОВ,
П. ИННОКЕНТЬЕВ.

КҮӨГЭЙЭ НУСХАЙДЫН КҮӨХ НУОЛУР МУТУКЧА

Аҕааччы санаатын этэр

Ким барыта төрөөбүт эйгэтин, туалыыр айылҕатын таптыыр. Кини кэрэ ноҥуулэриттэн дуоһуйуу, үөрүү ылар. Кырдьыта даҕаны, күннээҥи түбүк кэнниттэн хаана эрэ баран хатыҥ анныгар, тиит күлүгэр олоро-сыныьана тустахха чыпчэбиннэ, сылаҥ аастыкка дылы буоларин ким барыта билэр суола.

Униьуктаах үһүн кыһыннаах, ыйдааннаах тымныылаах, халыҥ хаардаах хоту дойду дьоно—биһиги ыллгас кэмнэ силигилэн ситэн аһар хаарыан бөйөлөөх хампа күөхпүтүн харыстыах тустаахпыт. Хомойуох иһин, айылҕа отунмаһын алдьатыыбыт олус элбэх.

Холобур, мас кэрдиитин ылан көрүөҕүн. Тууга туһаныллар маһы охторон, баран тердүн хаалларан хонуулуу-тыаны бинр гына бөҕүрдэбит. Тыаттан маһы состорон киллэрэрбитигэр ханан түбэйнэх титириктэри, хатыҥнары, тэтиҥнэри тоҕута астаран суол солоҕобут. Маныаха төнөлөөх элбэх эдэр мастар кумаланалларый?

Өссө бинр омсолоох быһыы баарын тумуохха сатаммат. Ол курдук, чэчир анныллыытыгар ыһыахха, сыбаайбаҕа, былах быһыытыгар, күнүгүү мунха ырыытыгар төнөлөөх элбэх хаҥыг урусхалланарын аҕаан-суоттаан сиппэкпин. Балары, эрэйилларни курдук, электро уонна снөвэс линиялара соломмут просекаларыттан быспаныт, тоҕо эрэ чараҥнар саҕаларыттан эрэ ыллахпытына табыллар курдук. Бу дьиэгэр айылҕаны алдьатыы эбэт.

Биллиэн дойду үрдүнэн айылҕаны харыстааһыҥҥа ураахтар таҕыстылар. Олор олохха киниилэрэ биһиги сэлиэньэбитигэр тоҕо эрэ харахха быраҕыллардын кэстубут.

Биһиэхэ, төһө да ааҕыаҕын иһин, тэрилтэлэр, бинрдиилээн ыаллар тастарыгар олордуллан үүммүт мастар саалларын кийи хараҕа хайтыы көрөр. Үрдүк дуу, намыһах дуу сиртэн тутулуга суох ким кыһанан олорпут маһа үүнэр эбит диэн түмүкпэ калэбин. Ылан көрүөҕүн Ильи Кузьмич Дьячковскай өссө тыыннаах олорпут харыйаларын, Иван Андреевич Антипин араас мастарын, сибэккилэрин, военкомат тэтиҥнэрин о. д. а.

Аастыт сылга райпо үлэһиттэрэ субуотуннуук күүһүнэн 40 маһы олорпуттара. Маны опыттаах болуотуннуук П. Н. Захаров салайбыта. Олордуллубут мас тупсаҕандын күрүөлэммитэ көрүөххэ үчүгэйэ сүрдээх. Чурапчы сельскай Совета салаҥнаа олохтоохторугар тэрилтэлэргэ 1300 маһы олордорго быйыллы сылга уураах ылыммыта саамай инэгиик өйөнүллүөхтээх уонна толоруллуута булгуччу ирдэниллиэхтээх.

Айылҕа баайыгар харыстабыллаахтык сыныаннаһыахха, күөх сирэми алдьаппыт саҕаны ситэрэн биэриэххэ, олорор дэриэбинэбитигэр оҕолорбут-уруулларбыт сылдьар эйгэлэригэр мутукча күөгэйэ нускайарын тэрилтэтиэххэ диэн ой-саная барыбытыгар баар буолуохтаах. Бэйэбит харыстаабатахпытына ким даҕаны биһиги тыаларбытын харыстыа, ким даҕаны биһиги онтубутугар кэлэн маһы олордон биэриэ суоҕа. Ону тэрийээччиларинэн уонна көҕүлээччиларинэн бэйэбит буолуохпут.

Н. ЯКОВЛЕВ,
пенсионер.
Чурапчы с.

Ыйытыҥ — эпиэттиибит

Хаһыат «Киһи уонна сокуон» страницатын саҥааччыларыттан киирэр боппуруостарга эпиэттиир народнай судьуйа, РСФСР үтүөлээх юриһа Е. И. Макаров.

БОППУРУОС: Советскай Армия кэккэтигэр сулуустаалыы сылдьар дьонго уонна кинилэр кэргэттэригэр Сокуокунан ханнык чэпчэтиилэр көрүллүүлэрий?

ЭППИЭТ: Олохтоох Советтар армиягэ ыҥырылыбыт киһи кэргэнин сотоох үлэнэн хааччыйыахтаахтар, оҕолорун детсадка, дьаһалаҕа олохтуохтаахтар. Сулуустаалыы барбыт киһи хас биирдии оҕотутар 35-тии солк. пособие толоной, кэргэнэ холостуой уонна тыа хаһаайыстыбатын колуоктарыттан босхолонор. Киһи армияттан кэллэҕинэ урукку үлэтигэр ылыллыахтаах.

БОППУРУОС: Сокуоннай (18) саастарын туола илик оҕолор үлэлиир түбэлтэлэригэр ханнык чэпчэтиилэр баалларый?

ЭППИЭТ: Уопсай быраабыла быһыытынан, үлэҕэ ылыы 16 саастыттан көҥүллэнэр. Сокуоннай саастарын туола илик оҕолор ыарахан уонна доруобуйаҕа буортулаах, материальнай эпиэтинэстээх үлэлэргэ ылыллыа суохтаахтар. Түүнүү кэмиэ уонна үлэ чаһын таһынан үлэлэтии көҥүлэммэт. Уопуускалара сайыны кэмиэ эрэ бэриллиэхтээх.

БОППУРУОС: Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэриигэ кыттыылаахтарыгар телефону киллэриигэ ханнык чэпчэтиилэр көрүллэллэрий?

ЭППИЭТ: ССКП КК уонна СССР Министрдэриин Советын 1978 сыл сэтинньи 10 күнүнээҕи ууруаахтарынан сэриигэ кыттыылаахтара дьиэлэриигэр телефону киллэртэрэргэ уочарата суох, ордук бырааһынан туһаналлар. Маныаха СССР Сибэһиин министерствотын бөҕөтүн дьаһальнан сэриигэ кыттыылаахтарыгар телефону киллэрии сыанатын урукку-кутунан—20 солк. (биллиэн атыттарга 100 солк.) хаалларбыта. Оттон атын гас үлэлэргэ толобүр 50 бырыһыанынан намтатылар.

БОППУРУОС: Сэриигэ кыттыылаахтарыгар бөлүүтүн уонна балыксыттар обществоларын эттүүтүн чэпчэтиилэр баалларо дуо?

ЭППИЭТ: Бу боппуруоскна «Труд» хаһыат 1985 сыл кулун тутар 2 күнүнээҕи нүөмэригэр «Росохотрыболовсоюз» бырабылыанньатын председателэ таб. Корольков эпиэтэ тахсыбыта. Онно этиллэриинэн, сэриигэ кыттыылаахтара олорор республикаларын территорияларыгар көҥүллэнэр тэриллэриннэн хааччаҕа (толобүрэ) суох балыктыыр бырааптаахтар. Бөлүт атын көрүүнэриигэр (тайахтан, эйэттэн уратыларга) киниллэргэ эмиэ босхо көҥүл бэриллиэн сөп. Бу чэпчэтиилэриинэн сэриигэ кыттыылааҕа бөлүүтүн уонна балыксыттар обществоларын чилиэнэ буоллаҕына эрэ туһанар.

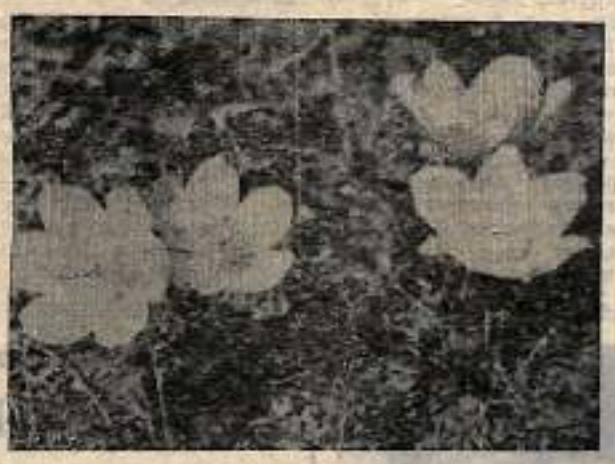

Ньургуһуннар.

П. Оконешников фотоэтюда.

КАБЕЛЫ ХАРЫСТААН

Оройуон территориятыгар Аллараа Бөстөөх—Чурапчы—Ытык Күөл—Хаандыга суолун кыйа союзнай суолталаах Якутскай—Магадан магистральнай кабель аһар. Кини аһар сирэ аналлаах остуолбаларынан бөлөхтөнөн турар.

ССРС Министрдэриин Советын 1969 сыл от ыйын 22 күнүнээҕи 567 №-дээх уурааҕынан ССРС Госстройун кытта сөбүлэһиннэриллибит сибэкки линияларын трассаларыгар баар харыстанар зоналар, солоҕуннар территорияларын аттыгар эрдэттэн собуларга суох үлэлэри ыытыы бобуллар.

«Сибэкки линияларын харыстаабын быраабылаларыгар» олоҕуран оройуонааҕы Совет исполкома туһаннаах быһаарыыны ылыммыта уонна бары тэриллэр салайаччыларыгар, сельсоветтар исполкомнарыгар тиэрдиллэбитэ. Оройуонтан кэлин сылларга бу быраабланы кэһии тахса илик. Ол эрээри 1983 сыл ыам ыйын 31 күнүгэр Мугудай орто оскуолатын тохоус кылааһын үөрэнээччиларэ Гоша Красильников уонна Афоня Захаров Маралаайыттан бөрт ырааҕа суох «Быардаабыт» диэн сиргэ тиийэн, мэник-таник, санааларыгар сибэкки буднатыгар күлүүһү алдьатан киирэннэр аналлаах прибордары алдьаталаннар государствоҕа 352 солк. 11 харчылаах ороскуоту оногорбуттара. Маны таһынан албох техника суурбутэ, линииҥ көрөөччүлэр күннэрэ сүппүтэ.

Өссө бинр түгэн. 1985 сыл бэс ыйын 3 күнүгэр Алексеевскайдаабы 1385 №-дээх ПМК тракториһа Петров Д. Д. сибэкки линиятын харыстыыр зонаҕа ДТ-75 трактор кэннитэнан кабелы быһан государствоҕа 4052 солкуобайдаах хоромньуну таһаарбыта. Бу түгэнгэ тутуу маастара А. Н. Керемясов тракториһы үлэлэтэ ыытыан иннинэ ЛТЦ-3 администрациятын ыытта үлэни собулаһиннэрбэтэх. Ол иһин маастар Керемясов А. Н. ыстараат телеэтэ. Алексеевскайдаабы народнай суут быһаарыытынан тракторист Петров Д. Д. 2000 солкуобайы төлүүргэ уурулларбута.

Иннинэ маннык дьалаҥай быһыы хатыламматын туһугар тэриллэр салайаччылара линиялар зоналарыгар уонна ол чугаһыгар ыытыллар үлэлэргэ көҥүлү ыларга Ытык Күөллээҕи ЛТЦ-3 администрациятын ыытта сибэкки таһаарыахтаахтар.

Биһиги аадырыспыт: Ытык Күөл дэриэбинэтэ, Кулачиков—Эллэй переулогун 5 №-рэ, ЛТЦ-3 Телефоннар: 21-635, 21-538.

А. НАУМОВА,
3 №-дээх ЛТЦ начальника.

Редактор
Н. Е МАКАРОВ.

Кураан, тыаллаах-куустаах күн-дьыл турарынан тыаҕа УОТ БАРАР КУТТАЛА улахан.

Аастыт субуота уонна баскыһыанньа күннэргэ Соловьевка, Кытаанахха, Сылаҥна, Болтоҥоҕо, Хаданга—барыта 14 ойуур баһаардара тура сырыттылар.

Сельсоветтар исполкомнара, тэриллэр салайаччылара, лесхоз үлэһиттэрэ уоттан сэрэхтээх буолуута ӨЙДӨТӨР ҮЛЭНИ ыытыахтаахтар, совхозтар салайаччылара өрөмүт сирдэри кэрийэн көрүүнү тэрийиахтээхтэр. Ким барыта сиргэ уоту оттуу бырааблаларын кытаанахтык тутуһара, уот баран эрэрин ким көрбүт умуллаҕына ыһыанара, сельсовет исполкомугар, лесхозка, милицияҕа тута биллэрэрэ наада. Лесхоз хонтуоратыгар дьуһуурустуба олохтоохтор. Телефонун №-рэ 21-594.

ГРАЖДАННАР! Күөх ойуурбутун —бүттүүммүт баайын уоттан харыстыырга туох кыалларын барытын оҥоруоҕун!

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700. Чурапчы с. Карл Маркс уул. 12. ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-332, отделлар—21-265, уопсай 21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь»)—орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

Индекс 54907. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 печ. лист. ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ. № ЗАКАЗА 61. с. Чурапча, ул. Карла Маркса 26 «а». Тираж 3687.